

RAS

RASSPECIFIKAVELS STRATEGI FÖR IRLÄNSK TERRIER FRAMTAGET AV RASKLUBBEN FÖR IRLÄNSK TERRIER

INLEDNING

På Svenska Kennelklubbens Kennelfullmäktige 2001 fattades det beslut om att det för varje ras skulle utarbetas en rasspecifik avelsstrategi, RAS.

Uppdraget att utforma dessa lades på specialklubbarna, som i sin tur delegerat ut det på rasklubbarna.

Samordningsansvaret för att RAS blir fastställt för varje ras ligger dock kvar hos specialklubben.

Syfte

Som mål när vi arbetat med denna strategi har vi haft att bevara och utveckla rasens specifika egenskaper, verka för att avelsmässiga mål uppnås, och att bibehålla dessa.

Alla uppfödare vill föda upp friska och sunda hundar, med rastypisk exteriör och bra rastypisk mentalitet.

Detta dokument ska förhoppningsvis hjälpa alla att nå dit, och att lättare kunna definiera målet för vårt avelsarbete.

Arbetssätt

Till uppfödarmötet i Kolmården i augusti 2003, hade Ken Lundahl och Gertrud Hagström tagit fram material till en diskussion, om hur arbetet med RAS skulle kunna göras. De hade bjudit in Ann-Catrin Edoff som föreläste om MH, Gertrud Hagström gick igenom rasstandarderna.

Exteriöra problem som rasen har idag diskuterades.

Magdalena Uthberg och Anna Lindh presenterade resultatet från hälsoundersökningen.

Gertrud Hagström presenterade hur avelsbasen ser ut idag och att vi måste ta krafttag för att komma ur den uppkomna situationen.

Styrelsen för Rasklubben Irländsk terrier, beslutade vid sitt möte i Kolmården att Gertrud Hagström och Ken Lundahl skulle utarbeta ett förslag till RAS som skulle presenteras för medlemmarna på årsmötet 2004.

Vid ännu ett uppfödarmöte i Hallstahammar i oktober 2003, presenterades ett förslag till skrivning angående exteriördelen och genetisk variation.

En sammanställning av den av klubben utsända hälsoenkäten diskuterades.

Vid årsmötet 2004 i Göteborg presenterades ett första förslag till RAS, som mottogs positivt av klubbens medlemmar. Det beslutades att Gertrud Hagström och Ken Lundahl skulle fortsätta arbetet och göra ett slutgiltigt förslag till hösten 2004.

Vid rasspecialen i Båstad augusti 04, kallades dagen innan till uppfödarmöte, där befintligt material diskuterades. Arbetet där inriktades på den mentala biten, samtliga

MH protokoll på Irländsk terrier hade granskats och utfallet gick igenom och diskuterades.

En önskeprofil för MH på Irländsk terrier togs också fram av de närvarande.

Under arbetets gång har materialet presenterats i klubbens tidning Röda Hund, och det förslag till RAS som låg färdigt hösten 04 har publicerats i Röda Hund nr 3/04, och samtliga medlemmar har ombetts komma med kommentarer och synpunkter.

Det slutgiltiga dokumentet diskuterades vid föreningens uppfödarmöte i Marianne-lund 05 02 12, och beslöts föreläggas styrelsen för godkännande.

Detta dokument är ett förslag till avelsstrategi för de kommande fem åren.

RASENS UTVECKLING HISTORIK

Ursprung

Många olika åsikter har framförts i litteraturen om den irländska terrierns ursprung och utveckling. Att den härstammar från terrierliknande hundar med en strävhairig päls och med stort intresse för jakt står utom tvivel.

På 1800-talet prioriterades hundarnas arbetsegenskaper och praktiska användbarhet, medan utseendet var av sekundär betydelse. De hundar, som rasen grundats på är terrierliknande hundar med strävhairig päls, varierande i färg och storlek, men med mycket mångsidiga jaktsegenskaper och vilja att vakta familjen, djuren och gården. Detta är egenskaper, som finns i det genetiska arvet än idag efter mer än ett sekels avelsarbete och som gör rasen till en riktig allround-hund.

Det är först när man fastställer en rasstandard, som vi kan tala om en irländsk terrier. Officiellt fastställdes den första standarden för irländsk terrier 1880 av The Irish Terrier Club i Dublin och av The Kennel Club senare samma år.

De hundar, som presenterades vid utställningar i slutet av 1800-talet varierade mycket i typ och många var svans- och öronkuperade. Färgen var alltifrån vit till veteffärgad eller röd men ofta svart med röda tecken eller brindler.

Pälsarna var täta, sträva och vattenavvisande. Hundarna uppvisade ofta den typiska vänligheten, kombinerad med den speciella känsligheten och modet, som är så typiskt för rasen än idag.

Succesivt utvecklades en röd, strävhairig irländsk terrier av ett litet antal uppfödare från norra Irland och Dublin och i början på 1900-talet hade utställda hundar i rasen den röda färgen som fenotyp.

Av många författare anses "ursprunget" till 90 procent av dagens irländska terrier vara en parning mellan Killiney Boy, en röd hanhund från Dublin, vars far Jack var en röd strävhairig terrier, men vars mor Jess var en welshterrierliknande strävhairig tik, och en röd strävhairig tik, Erin, från Antrim. Avkommor från dessa båda hundar användes flitigt i aveln och fick stor betydelse för rasens utveckling.

Folk från alla samhällsklasser blev förtjusta i rasen, och den beskrivs som en mångsidig gårdshund, utmärkt sällskapshund, bra vakthund och allsidig jakthund. Den fattiges väktare, bondens vän och gentlemanns favorit.

Vid 1900-talets början ökade rasens popularitet och i utställningsringarna kunde ofta ses ett 30-tal hundar i varje klass. Rasklubbar växte fram, bland annat The Irish Terrier Association, som grundades 1911. Redan 1880 kom den första irländaren till USA. Hit

importerades sedan många av de på utställningar mest framgångsrika hundarna. Senare dök rasen upp i Sverige, Finland och Tyskland.

Rasens skicklighet som råttfångare, dess intelligens, mod, vaksamhet, snabbhet och uthållighet gjorde att den utnyttjades under första världskriget.

Den skeppades över med soldater till Frankrike och tjänstgjorde med framgång som bevaknings-, patrull- och rapporthund. Inte minst som råttfångare i skyttegravarna i Flandern, Ypres och Paschendale var den uppskattad. Rasens popularitet minskade sedan efter kriget under 1920- och 1930-talen.

Under andra världskriget minskade all hunduppfödning markant. Antalet registrerade irländare har sedan varierat i olika länder, men det har hela tiden funnits en liten skara entusiastiska och rasen hängivna uppfödare, som sört för att dagens irländare har bevarat mycket av sina ursprungliga egenskaper. Största antalet registrerade irländare per år har sedan länge Tyskland och USA med 250–300 per år. I Storbritannien och Irland rör det sig om ett 70-tal per år och i Sverige och Finland 40–60 per år.

Idag

Användningsområdet för rasen har succesivt ändrats, men även om den idag har sina ursprungliga egenskaper kvar, används den mer som sällskapshund och hobbyhund än som jakthund. Att den är en utomordentlig allroundhund än idag visar den såväl på lyd-
nadstävlingar, agilitybanor, bruksprov, utställningar, i räddningsarbete och inte minst i sin dagliga tillvaro i familjen.

POPULATION

Historik

Då rasen alltid varit liten i förhållande till många andra, har det alltid varit små ganska slutna populationer runt om i världen. England och Irland är de länder som exporterat mest hundar till andra länder. Då de flesta hundar har samma ursprung är avelsbasen förskräckande liten.

Nutid

De senaste tio åren har inavelsgraden legat på drygt tio procent, då så få individer använts i aveln.

För att motverka allt mer inavel måste vi bredda avelsmaterialet, få in nytt blod och på så sätt öka genpoolen. Då rasen består av så få individer, och antalet valpar som föds per år är så litet, så blir en hund snabbt förbrukad i aveln, och intresset att ta in nya hundar minskar.

För att motarbeta detta så skulle önskan vara ett bättre samarbete mellan uppfödarna, gemensamma inköp av färsk/frusen sperma skulle kunna vara en utväg.

Målsättning

– Att öka den genetiska variationen och minska inavelsökningen.

– Att som målsättning ha max sex procent som inavelsprocent, i genomsnitt inom fem år.

– Verka för att avelsbasen breddas genom att fler hundar används i avel och att det kommer in nytt material till landet.

Rekommendationer för uppfödare

– Att inte använda tikar före två års ålder i avel, att inte mer än i undantagsfall ta mer än tre kullar på en tik.

– Att utvärdera kull ett vid minst 12 månader, innan nästa parning.

– Att inte använda hane i avel före 15 månaders ålder, att inte ta mer än tre kullar, eller cirka 20 valpar per hane, därefter en utvärdering av de kullarna. Utvärderingen ska ske när de yngsta avkommorna är minst 15 månader, och om valparna befinner sig friska och sunda, och om speciella skäl finns, ett eventuellt fortsatt verkande i aveln.

HÄLSA

Tidigare

Rasen har historiskt betraktats som mycket frisk. Den enda sjukdom som omnämns i äldre litteratur är digital hyperkeratos (corny feet, CF, cracked pads, hyperkeratosis pal-moplantaris).

Denna betraktades tidigt som ärftlig. Redan 1921 införde Irish Terrier Association en rekommendation att utesluta sjuka hundar från avel. I utställningsringen bedömdes den som ett diskvalificerande fel och hundarna premierades inte. Denna åtgärd medförde att antalet sjuka hundar succesivt minskade markant.

Idag

Våren 1999 genomförde Svensk Irländsk Terrierförening en enkätundersökning bland samtliga medlemmar. Denna innehöll ett antal frågor som bland annat berörde hundarnas hälsotillstånd. Av 83 hundar betraktades 82 procent av ägaren som helt friska och sunda.

De övriga hade haft mindre problem med tillfälliga magsjukdomar, öroninflammationer och allergiska tillstånd.

2003 genomfördes en ny hälsoenkät bland medlemmarna och dessutom kontaktades försäkringsbolagen Agria, Folksam, IF och Sveland. Magdalena Uthberg gick igenom svaren och konstaterade att av 87 hundar fanns corny feet på två stycken och i övrigt betraktades 54 stycken som helt friska och sunda. De övriga hade haft diverse tillfälliga problem med magar, öron, ögon och hud.

Med hänsyn till att rasen har haft en mycket liten avelbas undersöktes speciellt om hälsotillståndet försämrats under de senaste fem åren. Någon sådan tendens kunde inte ses.

Försäkringsbolagens statistik var inte användbar då den huvudsakligen avspeglar kostnaderna på olika diagnoser och inte frekvensen av sjukdomar i rasen.

Det finns idag två sjukdomar hos irländsk terrier som betraktas som arvsbärande med en trolig autosomal recessiv arvsförmedling. Det är den tidigare nämnda digitala hyperkeratosen (CF) som förekommer i former av varierande svårighetsgrad oftast debuterande i

en ålder av 6–12 månader. Den andra är cystinuri som orsakar cirka 23 procent av alla urinstenar och drabbar huvudsakligen hanhundar. Vid den föreligger en mycket hög utsöndring av cystin i njurarna. Möjlighet finns att testa för denna sjukdom.

I Sverige har inte förekommit några nya fall av digital hyperkeratos under de senaste tio åren men anlagen finns i flera av våra linjer. Några enstaka fall av cystinuri har upptäckts och även här finns anlagsbärande linjer.

Sammanfattningsvis bedöms dagens irländska terrier i Sverige som en väsentligen mycket frisk och sund ras, även om den självklart drabbas av en del sjukdomar precis som alla andra hundraser.

Framtida risker?

Problemet för svenska uppfödare är den begränsade kunskapen om hälsotillståndet i rasen i andra länder och i vilka utländska linjer det finns recessiva anlagsbärare för digital hyperkeratos och cystinuri. Det har rapporterats ett ökat antal fall av digital hyperkeratos och cystinuri i övriga Europa under senare år. Den mycket begränsade avelsbasen i Sverige tvingar samtidigt uppfödarna att vända sig till andra länder för avelsdjur. Risken finns på sikt att detta kan medföra ökad frekvens av dessa sjukdomar även här, om man inte är uppmärksam på detta.

Målsättning avseende hälsa

Att bevara den friska, sunda irländska terrier vi har idag.

Rekommendationer avseende hälsa:

- Att uppfödarna informerar varandra om de hälsoproblem som uppstår inom rasen.

- Att uppfödarna vid val av avelsdjur alltid gör en riskanalys av den planerade kombinationen avseende digital hyperkeratos och cystinuri.

- Att uppfödare i avel använder friska, sunda individer med gott allmäntillstånd.

- Svensk Irländsk Terrierförening bör göra regelbundna hälsoenkäter vart femte år.

- Svensk Irländsk Terrierförening bör kontinuerligt även på andra sätt följa rasens hälsotillstånd bland annat genom en öppen och ärlig dialog med hundägare och uppfödare vid årligen arrangerade avelsmöten.

Enligt SKK's Grundregler för hunduppfödning gäller dessutom bland annat följande: "att till avel endast använda hundar som är friska, det vill säga inte uppvisar tecken på sjukdom eller funktionshinder och inte heller har eller uppvisar tecken på genetisk belastning som innebär ökad risk för att avkomman skall uppvisa sjukdom eller funktionshinder".

MENTALITET

Tidigare

Många ord har sagts om rasens mentalitet och personlighet av olika författare. Den har benämnts allt från clown till slagskämpe. De egenskaper, som oftast återkommer i beskrivningar i såväl litteratur som rasstandards allt från början av 1900-talet till idag, är: allsidiga jaktegenskaper, aktiv, livlig, märkbart trogen, godlynt, vänlig, tillgiven, lättfostrad, intelligent, känslig, ömsint, sinne för humor, barnvänlig, familjehund snarare än enmanshund, utmärkt vakthund, något reserverad mot främlingar, modig, morsk mot andra hundar, dock ingen översittare, tyrann eller slagskämpe men försvarar sig med ett lejons mod, när så krävs.

Förutom dessa egenskaper kan man av rasens tidigare användning under bland annat första världskriget våga dra slutsatsen, att den haft självförtroende och framåtanda samt varit oberörd av skott, larm, buller och oväsen.

Krav

Dagens FCI-Standard från 2001-04-02 säger om Uppförande/karaktär:

"Även om rasen är morsk och hävdar sig väl mot andra hundar, är den märkbart trogen, godlynt och tillgiven människor. Om den blir anfallen, visar den ett lejons mod och slåss till det bittra slutet. Rasens rykte att hamna i bråk med andra hundar, ibland även i utställningsringen, är oförtjänt. Även om den kan vara skarp, när omständigheterna så kräver, är rasen en lättfostrad och vänlig sällskapshund, som lever upp till tidigare beskrivningar som den fattiges väktare, bondens vän och gentlemannens favorit."

Hur ser det ut idag?

Det har inte funnits något bra mätinstrument tidigare för att beskriva och studera förändringar i rasens mentalitet.

Även om mentalbeskrivningen (MH) har sina begränsningar i att avslöja, vad som är medfött alternativt inlärt reaktionsmönster i en testsituation, får den anses vara det bästa hjälpmedel idag att studera hur det ser ut mentalt i rasen.

Rätt använt kan den vara ett bra hjälpmedel för uppfödare att kontinuerligt utvärdera sitt avelsresultat.

Vid en genomgång av beskrivningsprotokollen på samtliga 66 stycken beskrivna irländare till och med 2004-12-3, kan man konstatera:

- att nästan alla är öppna, tillgängliga och samarbetsvilliga hundar med bra lek- och kamplust,
- flertalet är orädda i "normala hotsituationer", men när hotet blir lite större i momentet med "spöken", räcker inte modet till för lite mer än hälften av dom och nyfikenheten kunde varit större,
- skärpereaktionerna är välbalanserade och avreaktionerna bra,
- 42 av 66 hundar är skottfasta, 15 stycken uppvisar avtagande reaktioner på skotten och 9 stycken är kraftigt påverkade.

Antalet beskrivna hundar är för litet att utgöra underlag för en rasprofil och det är angeläget att så många hundar som möjligt deltar i MH. En önskeprofil för rasen baserad på standarden och samhällets krav är framtagen i samarbete med uppfödarna.

Målsättning och rekommendationer angående mentalitet

– Svensk Irländsk Terrierförening bör årligen i samarbete med SBK anordna MH för enbart irländsk terrier på platser med en lämplig geografisk spridning. Detta prioriteras och subventioneras ekonomiskt av föreningen och är påbörjat.

– Som ett första mål under tiden 1.1.2004–31.12.2006 är satt, att uppfödare inom föreningen skall delta med minst 30 procent av totala antalet födda, överlevande valpar i bedömningsbar ålder under denna period på Mentalbeskrivning.

– 01.01.2007 bör ett krav införas att alla inom Sverige befintliga hundar, som används i avel, skall vara mentalbeskrivna med bedömningsvärden väsentligen överensstämmande med rasens önskeprofil.

– När tillräckligt underlag föreligger för en tillförlitlig statistik bör en rasprofil baserad på de irländare, som deltagit i MH, tagas fram. En jämförelse med önskeprofilen bör göras och väsentliga avvikelser i dessa diskuteras på avelsmöten med uppfödarna.

– Till dess att andra rekommendationer för avelsarbetet framtagits, bör uppfödare försöka bevara den sunda, vänliga och samhällsdugliga irländska terriern, som beskrivs i rasstandardens utan att förlora den rastypiska djävheten och skärpan. Rädda och aggressiva hundar skall inte användas i aveln.

– Viktigt är att uppfödarna väljer lämpliga valpköpare och lämnar nödvändig rådgivning om valpens uppfostran.

EXTERIÖR

Historik

Irländsk terrier är känd som en elegant, racy hund, den kusinen från Irland som är lättast i typen, och som har mest elegans och snabbhet. Storleksmässigt har de blivit allt större under 1900-talet, delvis beroende på allt bättre foder, delvis på att det avlats på större hundar.

Den exteriöra biten var inget som irländarna fäste så stor vikt vid vid på tidigt 1900-tal, utan det var funktionen som var viktig, de skulle jaga, hålla rent på gården från skadedjur, och samtidigt vara en vakt- och sällskapshund.

Nutid

Exteriört sett har de aldrig varit så nära det standarden föreskriver som idag, de flesta hundar har en acceptabel storlek, vi ser med mycket få undantag ett utmärkt temperament och mycket bra pälsar.

Vad som fortfarande behöver förbättras på många Irländare är vinklar och därmed

också rörelser, bättre huvud och uttryck samt mer väformade bröstorgar är ett önskemål.

Öronen har varit och är fortfarande ett problem, som vi måste fortsätta arbeta med.

Målsättning

– Att få uppfödarna att satsa på rätt typ, Irländsk terrier ska aldrig vara något annat än en Irländsk terrier.

– Inga "små Airedales" eller "stora Foxterriers".

– En Irländsk terrier ska vara elegant, racy men samtidigt ha substans.

– Uppfödarna har enats om att tills vidare acceptera storlekar mellan 46–50 cm på en hanhund och 44–48 cm på en tik.

– Att försöka få bättre huvuden och uttryck, samt stabilare öron.

– Bättre vinklar och rörelser är också något som vi behöver ha med i avelsarbetet.

– Pälsarna måste vi behålla, röda och av bra kvalitet.